

Üniversitelerin İktisadi ve

Sosyal Kalkınmadaki Rolü

ÖZET: MAKÜ İk. İd. Bil. Fak. İktisat Bölümü Prof. Dr. Mehmet Karagül: “Ülkelerin iktisadi ve sosyal alanda kalkınmaları için eğitim ve öğretimin önemini yadsımak mümkün olmamakla birlikte, söz konusu eğitim ve öğretimin ülke ve dünyanın ihtiyaç ve imkânlarıyla uygunluğu da en az bir o kadar önem arz etmektedir. İhtiyaçların ve imkânların yeterince gözetilmediği, daha ziyade nicel artışın öne çıktığı bir eğitim ve öğretim politikasından ülkenin beklediği sonucu alması mümkün değildir. Ayrıca kitle iletişim araçlarının bu denli arttığı, içinde bulunulan bilgi çağında okulların rolünün bir kere daha ele alınması zorunluluk arz etmektedir” dedi.

ABSTRACT: Prof. Mehmet Karagül, head of the department of Economics at the Faculty of Economics and Administrative Sciences at Mehmet Akif Ersoy University, reports ‘It is not possible to deny the significance of education for the economical and social development of the countries, nevertheless the coherence of education with the need and opportunities of the country and the world is vital as well. It is impossible to get the expected results from an educational policy which highlights the quantitative rise and ignores the needs and opportunities. Moreover it is obliged to consider the roles of the schools in the information era, when the mass media proliferates.’ (Translated by BURDİL)

Prof. Dr. Mehmet Karagül
MAKÜ İk. İd. Bil. Fak.
İktisat Bölümü
mkaragul@mehmetakif.edu.tr

Kalkınmada Beşeri ve Sosyal Sermaye

İktisadi ve sosyal kalkınmanın; milletlerin kendi özgün değerleriyle, güven ve refah içinde varlıklarını sürdürebilmelerinin en önemli şartı olduğundan kuşku yoktur. Birbiriyle karşılıklı pozitif etkileşim içinde olan sosyal ve ekonomik kalkınma için ise yeraltı ve yerüstü doğal ve finansal kaynak-

lardan daha ziyade, beşeri ve sosyal sermaye olarak tanımlanan insani değerlerin, daha fazla öne çıktığını kabul etmek durumundayız.

Beşeri sermaye olarak tanımlanan, bireyin sahip olduğu; sağlık, bilgi ve tecrübeyle üretim sürecine yaptığı pozitif katkı ile toplumuna duyduğu güven ve onunla olan kuvvetli aidiyet bağı şeklinde izah edilen sosyal sermaye, milletlerin her alandaki kalkınması için olmazsa olmaz insani değerlerdendir. Bu noktada beşeri sermaye, bireyin bir işi nasıl en verimli bir şekilde yapabileceğine dair bilgi ve tecrübeyi ifade ederken, sosyal sermaye ise yine bireyin her bir işi ne amaçla yapacağına dair yönlendirici, güven eksenli değerler bütünüdür. Örneğin bir silahın yapılması, beşeri sermaye ile mümkün olurken, o silahın kimin için ne amaçla ve kime karşı kullanılacağını ise tamamen sosyal sermaye belirlemektedir. Bu manada gerek beşeri sermaye yatırımı için bireyin öğretim düzeyinin ihtiyaca uygun bir şekilde artırılması ve gerekse sosyal sermaye düzeyinin iyileştirilmesi bağlamında toplumun eğitimi ile değerler sisteminin geliştirilmesi, temel ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede bütün okullarla birlikte üniversitelere de çok büyük görev düştüğü muhakkaktır.

Kaynakların Etkin kullanımı ve Eğitim Planlaması

İnsanın kendi varlığı için yine kendisinin en kıymetli bir değer olduğu ortada iken, insan sahip olduğu sınırlı ömrü ve imkânlarını en verimli bir şekilde kullanmakla mükellefidir. Dolayısıyla, ülkede eğitim planlaması yapılırken, ülkenin ve dünyanın ihtiyaçlarıyla nicelik ve nitelik olarak uygun, beşeri ve finansal kaynakları israf etmeden etkin bir öğretim programının oluşturulması kaçınılmazdır. Ancak ülkemizdeki mevcut durumun söz konusu gerçeklerle uyumunu söyleyebilmek bir hayli zordur. Kanaatimizce lise eğitiminin bir yıl uzatılması, sınıf öğretmeniyle duygusal bağı yoğun olan ilkökul öğrencisinin bir yıl önce faklı öğretmenlerle muhatap olmak zorunda kalması ve ayrıca her türlü mesleki eğitimin yeterince desteklenmemesi, temel eğitimin asli sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benzer sorunların varlığına maalesef üniversite bağlamında da şahit olunmaktadır. Çünkü; Ülkemizdeki, her ile bir üniversite ve her ilçeye de yine an az bir meslek yüksekokulu açılması şeklindeki mevcut yaklaşım neticesinde, sınıfta kalmanın ve okuldan atılmanın en azından fiilen mümkün

olmadığı ortaokul ve liseyi bitiren her gencimize başarısı çok çok düşük olsa da (!) bir üniversiteye kayıt yaptırmasına imkân sağlanmaktadır.

Eğitim ve Toplumsal Beklentiler!

Böylesi bir uygulamanın, kısa vadede hemen her kesimin hoşuna gittiği görülmektedir. Çünkü gençler: "ben üniversitede okuyorum", aileler: "çocuğumu üniversitede okutuyorum", diyerek memnuniyetlerini ortaya koyarlarken, özellikle küçük şehirlerdeki esnaf, müşteri bollaşmasıyla, biz hocalar da ek ders ücretleriyle hoşnutluğumuzu ortaya koymuş oluyoruz. Doğal olarak, siyasi iktidar için de ötelenen işsizlik, artan üniversite sayısı ve yükseköğretim mezunundaki çoğalma gibi oya tevیل olabilecek hallerden söz etmek mümkün. Öte yandan özel vakıf üniversitelerinin ise zengin olmanın cazip yollarından bir diğer yöntemi haline geldiğini ifade etmek yanlış olmasa gerek.

Kabul edelim ki bu beklentilerin hiç birisi orta ve uzun vade için gerçekçi bir yaklaşım değildir. Mesela her bir şehir; olayın eğitim, öğretim ve

ülke ihtiyacına uygunluğunu dikkate almadan, kendisine gelen öğrenciyi ekonomik kazanç olarak değerlendirerek, yeni okul ve bölüm açılması için ilgili üniversiteden talepte bulunmaktadır. Ancak hal böyleyken, kendi çocuklarının da diğer şehirlerde aynı muameleye tabi tutulduğu dikkate alınmamaktadır. Bu noktada "üniversitelerin öncelikli amacının, barındırdıkları öğrenci ile bulunduğu şehrin esnafını kalkındırmak değil, mezun

ettiği öğrenci ile ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmak olduğu" gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Ayrıca bilinmelidir ki her zaman eğitimin bireysel maliyeti, bireysel getirisinden çok daha fazladır. Buna karşılık, toplumsal maliyeti ise toplumsal getirisinden daha azdır. Dolayısıyla eğitim ve öğretimin her ne surette olursa olsun, kamu tarafından gerçekleştirilmesi adeta bir zarurettir. Bu bağlamda kamu tarafından gerçekleş-

tirilecek eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amacı, nicel anlamda bir çoğalma sağlamaktan evvel, ülkenin imkânları ve dünyanın gerçekleri dikkate alınmak suretiyle niteliği temel alan bir yapılanma ile ülkenin kalkınmasına destek sağlamaktır. Bu çerçevede bilhassa dört yıllık lisans düzeyindeki kontenjan sayılarının ülke ihtiyaçlarının bir hayli üstünde olduğunu ifade etmek yanlış olmasa gerek. Çünkü ülkemizde; öğretmenlik, mühendislik, iktisat, işletme, kamu yönetimi, hukuk vb. daha birçok bölümden lisans düzeyinde diplomaya sahip olup da ya hiç iş bulmayan veya alakasız işlerde çalışmak zorunda kalan insan sayısının azımsanamayacak bir düzeyde olduğu, inkârı mümkün olmayan bir gerçektir.

Üniversite Mezunu Olmak...

Ülkemizde, üniversite mezunlarının sadece % 70'inin istihdam imkânını bulması, üzerinde durulması gereken önemli bir başka konu olsa gerek. Bu demektir ki üniversite diploması olan her üç kişiden birisi üretim dışıdır. Öte yandan istihdam imkânı bulan üçte ikilik kesimin ise yine önemli bir bölümünün aldığı eğitime uygun olmayan veya daha alt eğitim düzeyine uygun işlerde çalışmak zorunda kaldığı bir başka gerçektir. Görünen o ki bu ülkede yaklaşık, 30-40 yıl evveline

kadar üniversite mezunu olmak iyi bir iş bulmayı garanti ederken, uygulanan yanlış politikalar neticesinde önemli bir kesim için bugün tam tersi bir durum söz konusu olur hale gelmiştir. Çünkü ihtiyaçtan çok daha fazla kontenjanla öğrenci olan üniversitelerden ortalama 25 yaşında diplomayı alan gençlerin önemli bir bölümü eğitime uygun bir iş bulamayınca, yeni bir meslek edinme çağını da çoktan geride bırakmış olmaktadır.

Buna karşılık ülkemizin bir diğer gerçeği, sanayicinin ve esnafın çalışacak çırak, kalfa ve usta niteliğinde vasıflı ya da vasıfsız üretime ara eleman olarak katılacak işgücü bulamamasıdır. Bu olumsuz yapı, bir taraftan

sanayide üretim düzeyinin düşmesine, diğer bir ifade ile tam istihdam düzeyinden uzaklaşmasına neden olurken, öbür yandan da geleneksel mesleklerin devamlılığını sekteye uğratmaktadır.

Netice itibariyle üniversite bitiren gençlerimizin önemli bir bölümü aldığı eğitime uygun iş bulup çalışmazken, sanayici ve esnaf da işine uygun eleman bulamama nedeniyle etkin bir üretim süreci gerçekleştirmemenin sıkıntısını yaşamaktadır. İktisat yazıtında yapısal işsizlik olarak ifade edilen bu halin, tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmamakla birlikte, iyi bir planlama ile ülkemiz açısından önemli ölçüde azaltılabileceği düşüncesindeyiz.

Ülkenin İhtiyacı ve Önerilerimiz

Kanaatimizce, öncelikle yapılması gereken her meslek gurubunun ihtiyacı dikkate alınarak lisans kontenjanlarının belli ölçüde düşürülmesi sağlanmalıdır. Böyle bir planlama ile öncelikle, başarı düzeyi daha yüksek olan gençlerimiz, fakültelerde çok daha iyi imkânlarda eğitim alma şansı yakalayacak ve bu gençlerimizin aldığı eğitime uygun iş bulabilme olanağı da artacaktır. Netice itibariyle ülkede daha başarılı gençler,

daha iyi imkânlarda eğitim alarak, mesleki hayatlarında çok daha başarılı olabileceklerdir. Bu başarıdan ilgili kişiler kadar ülkenin de kazanaçağından şüphe yoktur. Ayrıca önerimiz doğrultusunda lisans düzeyindeki kontenjanların daraltılmasıyla fakülte eğitimi alma imkânı yakalayamayan diğer gençlerimizin ise bir an önce mesleki eğitime yönelerek, sanayici ve esnafımızın sıkıntısını çektiği ara eleman yetersizliğine büyük ölçüde katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Kabul edelim ki bugün yukarıda bahsedildiği üzere, sınıfta kalmanın ve okuldan atılmanın fiilen ortadan kalktığı temel eğitimden mezun olan her gencin, üniversiteye kayıt yaptırmasıyla, üniversitelerin birçoğu, ders çalışma alışkanlığı bulunmayan ve başarı düzeyi oldukça düşük olan gençlerle faaliyetini sürdürmek zorunda kalmaktadır. Böyle bir öğrenci profili ile eğitim öğretim faaliyetini etkin bir şekilde sürdürbilmek mümkün olmamasına rağmen,

men, fakülteye kayıt yaptıran her genç 4 yılda olmasa dahi, birkaç yıl uzatmayla bir şekilde diplomasını almaktadır. Çünkü arkadan gelen yeni öğrencilerin yoğunluğu nedeniyle, çalışmayan başarısız öğrenciyi daha fazla üniversitede tutmakta bir hayli zorlanılmaktadır.

Verimlilik ve ihtiyaca uygunluk konusunda yeterli hassasiyetin

gösterilmediği söz konusu politikalar neticesinde, bir taraftan hem temel eğitimde, hem üniversitelerde çok sayıdaki genç, ömürlerinin en önemli yıllarını verimsiz bir okul dönemi ile heba ederken, üretime katkı yapabilecekleri bir çağda sadece tüketim yapmak suretiyle ekonomiye de büyük bir yük getirmektedirler. Bilinmelidir ki özellikle

bizim gibi ülkelerde kıt olan bu kaynakların geri dönüşümü olmayan alanlara harcanması, en azından daha etkin alanlara aktarılmaması, kabul edilebilirliği zor bir tutum olsa gerek.

Son söz

Görüldüğü üzere ülkelerin iktisadi ve sosyal alanda kalkınmaları için eğitim ve öğretimin önemini yadsımak mümkün olmamakla birlikte, söz konusu eğitim ve öğretimin ülke ve dünyanın ihtiyaç ve imkânlarıyla uygunluğu da en az bir o kadar önem arz etmektedir. İhtiyaçların ve imkânların yeterince gözetilmediği, daha ziyade nicel artışın öne çıktığı bir eğitim ve öğretim politikasından ülkenin beklediği sonucu alması mümkün değildir.

Öte yandan kitle iletişim araçlarının, çok hızlı bir şekilde yaygınlaştığı ve her türlü bilginin sürekli yenilenme ihtiyacı duyduğu günümüz şartlarında, daha ziyade geçmişe

dayalı statik bilgilerin aktarıldığı ör-
gün eğitim kurumlarının, bugünkü
dinamik bilgi toplumunun ihtiyaç-
larını ne ölçüde karşılayabildiği de
ayrı bir tartışma konusudur. Ayrıca
günümüz dünyasında; hizmet içi eği-
tim, internet, akıllı telefon ve ulaşım
imkânlarının yaygınlaşması gibi ye-
nilikleri, okullara alternatif, hatta çok
daha etkin eğitim ve öğretim vasıtaları
olarak kabul etmek zorundayız. Dolayısıyla
sorunun ayrı bir kaynağının, okullaşma
programlarının bu tür olanakların
olmadığı en azından 50 yıl öncesinin
şartlarına göre yapılmış olduğu gerçeği
göz ardı edilemez.

Kaynakça:

BARRO, R. J. ve McCLEARY, R. M., (2003), "Religion and Economic Growth", NBER Working Paper Series, No: 9682.
CAFOGLU, Z., "Degisen Egitim ve Sistemdeki Degismelik" Yeni Türkiye. Cilt 2/7, 1996 39-46.
KARAGÜL, M., (2002), Beşeri Serma-

yenin İktisadi Gelişmedeki Rolü ve Türkiye Boyutu, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayın No: 37.

KARAGÜL, M., (2012), Sosyal Sermaye: Kapitalizmin Kör Noktası, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

KARAGÜL, M., ve AKÇAY, S., (2002), "Ekonomik Büyüme ve Sosyal Sermaye: Ampirik Bir Kanıt", İktisat İşletme ve Finans.

KNACK, S. and KEEFER, P. (1997), "Does social capital have an economic pay off?" Quarterly Journal of Economics, Vol 112, no. 4. ss. 1286, 1271.

OECD. (2001), The Well-being of Nations, The Role of Human and Social Capital, ss. 41,43,45.

TAŞ, U., ve YENİLMEZ F., "Türkiye'de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı", Eskişehir Osmangazi Üniv., Esk. Osmangazi Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi, (9), 1.

